

Al-Mezan Center
for Human Rights

Al-Haq

רופאים לזכויות אדם - ישראל (ע"ר)
أطباء لحقوق الإنسان - إسرائيل
Physicians For Human Rights - Israel

ועדת האו"ם נגד עינויים (CAT) מצאה "טענות רבות ונשנות" לעינויים והתעללות מצד חוקרים ישראלים, בעיקר נגד פלסטינים, וקראה לפתוח בחקירה בלתי תלויה של ההתקפה הישראלית על עזה, "עופרת יצוקה"

הוועדה נגד עינויים של האו"ם קיימה ב-5 וב-6 במאי 2009 ישיבה שבה בחנה באיזו מידה מדינת ישראל מצייתת לאמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים (CAT), שאותה ישראל אישרה בשנת 1991. בדו-שיח עם נציגיה של מדינת ישראל, חברי הוועדה הדגישו כי "אין איזון כשמדובר בעינויים". חברי הוועדה הוסיפו, כי "ביטחוננו של האחד אינו יכול להיבנות על האי-ביטחון של אחרים".

המסקנות הסופיות של הוועדה, שפורסמו ב-14 במאי 2009, עוסקות בסוגיות רבות שהעלו לפנייה, בעל פה ובכתב, הארגונים עדאלה, אל-חאק, אל-מיזאן, - Defence for Children International, Palestine Section, רופאים לזכויות אדם - ישראל והוועד הציבורי נגד עינויים בישראל (PACTI) בשם הקואליציה "מאוחדים נגד עינויים" (UAT)¹ ועל ידי הוועד הציבורי נגד עינויים בשיתוף פעולה עם הארגון העולמי נגד עינויים (OMCT). אל-מיזאן, חבר UAT, לא יכול לשלוח את נציגיו ליישובות הוועדה שהתקיימו בז'נבה, בגלל הסגר המלא שמטילה ישראל על רצועת עזה. במסקנות שפירסמה העלתה הוועדה שאלות רציניות, הקשורות למה שהיא כינתה "טענות רבות, נשנות ועקביות" על עינויים והתעללות מצד חוקרים ישראלים, בעיקר נגד פלסטינים.

במסקנות הוועדה והמלצותיה נכללו, בין השאר, הנקודות הבאות:

התחולה של CAT בשטחים הכבושים

- "[...] יש לפרש וליישם את החובה למנוע עינויים או התעללות בכל שטח שתחת סמכות השיפוט, באופן שמגן על כל אדם הנתון לשליטה דה יורה או דה פקטו, של המדינה החתומה על האמנה, בין אם היה אזרח או לא-אזרח, ללא אפליה. [...] הוועדה מעירה עוד (i), כי המדינה וסוכניה שוב ושוב נכנסו לגדה המערבית ולעזה וביססו שליטה בהן".

אי קבלת אחריות

- "[...] הוועדה מודאגת מכך שחוקרי שב"כ המפעילים לחץ פיסי במקרים של 'פצצה מתקתקת' עשויים שלא לשאת באחריות פלילית, אם הם נעזרים בהגנת הצורך".

¹ עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל; אל-חאק – החוק בשירות האדם; מרכז אל-מיזאן לזכויות אדם; הקליניקה לזכויות אדם באוניברסיטת אל-קודס; המרכז לדמוקרטיה ולזכויות אדם באוניברסיטת א-נניאח; Defence for Children International – Palestine Section (DCI/PS); התוכנית לבריאות הנפש בקהילה בעזה (GCMHP); חוריאט – מרכז להגנה על חירויות ועל זכויות האזרח; הקונסורטיום האיטלקי לסולידריות (ICS); נאדי אל-אסיר (מועדון האסיר הפלסטיני); אגודת נפחא להגנה על אסירים וזכויות אדם; מכון מנדלה לזכויות האדם ולאסירים פוליטיים; הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל (PCATI); המרכז לטיפול בקורבנות עינויים ולשיקום (TRC). ארגונים נוספים שתרמו לדו"חות שהוגשו לוועדת האו"ם נגד עינויים: אדאמיר – אגודה לתמיכה באסירים ולזכויות אדם ורופאים לזכויות אדם – ישראל.

- "[...] הוועדה מודאגת מכך שאף לא אחת מלמעלה מ-600 התלונות על התעללות על ידי חוקרי השב"כ, שהוגשו לנציב התלונות בין 2001 ל-2008, לא הובילה לפתיחה בחקירה פלילית".
- "המדינה גם צריכה להבטיח, שהטענות על עינויים והתעללות נחקרות באופן מידי ויעיל, ושהמבצעים מועמדים לדין [...]"

אמצעי הגנה מפני עינויים והתעללות

- "הוועדה קוראת לישראל לבחון את החקיקה ואת המדיניות הנהוגות בה, כדי להבטיח שכל העצורים ללא יוצא מן הכלל יובאו לפני שופט ללא דיחוי ושתהיה להם גישה מיידית לעורך דין".
- "הוועדה ממליצה שהמדינה תעניק עדיפות להרחבת הדרישה לתעד בווידיאו את התחקורים של עצורים החשודים בעבירות ביטחוניות, כאמצעי נוסף למניעת עינויים והתעללות".
- "המדינה צריכה לאסור בחקיקה את השימוש בכל הודעה שהוכח כי הושגה כתוצאה מעינויים כראיה [...]"

מעצר מינהלי וכליאה בבידוד

- "בעוד המדינה מסבירה כי הנוהג [של מעצר מינהלי] מיושם אך ורק במקרים יוצאים מן הכלל [...] הוועדה מצרה על כך שמספר האנשים המוחזקים במעצר מינהלי עלה משמעותית מאז הדו"ח התקופתי האחרון שלה".
- "המדינה צריכה לתקן את החקיקה הקיימת, כדי להבטיח שכליאה בבידוד תישאר אמצעי יוצא מן הכלל, המיושם לתקופה מוגבלת".

הכלא הסודי "מתקן 1391"

- "המדינה צריכה להבטיח, שאיש לא יעצר בשום מתקן כליאה סודי בשליטתה בעתיד, מכיוון שקיום מתקן כליאה סודי הוא כשלעצמו הפרה של האמנה".

מעצר של קטינים

- "יש לתקן את צו צבאי מס' 132 [החל על ילדים עצורים מהגדה המערבית], כדי להבטיח שההגדרה של קטין תהיה אדם מתחת לגיל 18, לפי הסטנדרדים הבינלאומיים".
- "[הוועדה] מביעה דאגה עמוקה מדו"חות [...] שלפיהם קטינים פלסטינים נעצרים ונחקרים בהעדר עורך דין או בני משפחה, ולפי הטענות הם נתונים למעשים המהווים הפרה של האמנה, כדי להשיג הודאות".
- "המדינה צריכה להבטיח שעצורים קטינים נהנים מהגנות בסיסיות [...] מתחילת מעצדם".

המבצע הצבאי הישראלי "עופרת יצוקה" ברצועת עזה

- "המדינה צריכה לנהל חקירה בלתי תלויה כדי להבטיח בדיקה מיידית, עצמאית ומלאה בנוגע לאחריותן של רשויות מדינה ורשויות לא-מדינתיות לפגיעה המזיקה באזרחים ולהבטיח את פרסום התוצאות".

ארגוני זכויות אדם פלסטיניים, ישראלים ובינלאומיים מביעים צער רב על כך שסוגיות מסוימות שהעלתה הוועדה בדו-שיח עם נציגיה של מדינת ישראל לא זכו להתייחסות במסקנות הסופיות. הסוגיות הבאות, בעיקר, לא נכללו במסקנות הוועדה:

- חסינות לשוטרים האחראים להריגת 13 פלסטינים אזרחי ישראל באוקטובר 2000;
- המגבלות המוטלות בחוק הישראלי על פיצויים על מעשים העולים כדי עינויים או התעללות לקטגוריות מסוימות של אנשים;
- כפייה וסחיטה של חולים מעזה במעבר ארז.

ארגוני זכויות האדם גם מצרים על כך שבסוגיות מסוימות המלצות הוועדה חלשות באופן מוגזם. לדוגמה, הוועדה הסתפקה בקריאה לישראל להתיר גישה הומניטרית לרצועת עזה ונכשלה בכך שלא הכריזה שסגר הנכפה על כלל האוכלוסייה ברצועת עזה עלול לעלות כדי הפרה של האמנה.

כל המסמכים מטעם הארגונים, המדינה והוועדה, ובכלל זה מסמכים שהגישו UAT ו- OMCT/PCATI ומסקנות הוועדה, הרלוונטיים לבדיקת ישראל, זמינים בכתובת:
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/cats42.htm>